

KONTROLNÝ STATIK NA SLOVENSKU

Milé čitateľky, milí čitatelia, desať rokov v Európskej únii. Čo sa zmenilo za toto obdobie v oblasti navrhovania a zhotovovania stavieb? Funguje stavebníctvo bez vážnejších problémov, alebo sú potrebné zásadné zmeny v nastavení celého systému? Myslím, že všetci veľmi dobre poznáme odpovede na tieto otázky. Diskutujeme o nich na verejných aj neverej-

ných podujatiach a niekoľko rokov sa o nich vyjadrujeme už aj oficiálne v médiách. Európska únia nám v stavebníctve priniesla liberálny trh, verejné obstarávanie s jediným kritériom minimálnej ceny, zrušenie honorárových poriadkov, tlak na liberálne nastavenie uznávania odborných kvalifikácií. Liberálny trh Európy nastavený na voľnú tvorbu cien na základe dopytu a ponuky zrejme môže dobre fungovať pre väčšinu produktov s krátkodobou návrhovou životnosťou. Stavby s návrhovou životnosťou 50 a viac rokov nie je dobré ponechať len voľnej tvorbe cien bez regulácie, a už vôbec nie v čase hospodárskej krízy. Už niekoľko rokov varujeme kompetentných, že pri takomto nastavení bude dochádzať k škodám, a nakoniec k zlyhaniam stavieb s fatálnymi následkami. Stavby sa bez nezávislej kontroly často navrhujú s ďaleko nižšou spoľahlivosťou a bezpečnosťou ako je predpísaná v normových predpisoch. Nárast škôd a zlyhaní stavieb na Slovensku, v Čechách a v iných krajinách EÚ potvrdzuje pravdivosť našich predpovedí. V decembri 2012 na najvýznamnejšom podujatí v stavebníctve na Slovensku – Stretnutí lídrov slovenského stavebníctva – riaditeľ spoločnosti CEEC Research pán Vacek v štatistickom prehľade povedal „...každú štvrtú stavbu pred kolaudáciou treba opravovať...“ Prezident Zväzu stavebných podnikateľov Slovenska Zolt Lukáč tvrdí, že prioritné využívanie kritéria najnižšej ceny vo verejnom obstarávaní spôsobilo v stavebníctve neprímeranú cenovú vojnu. Stavebné firmy v súťažiach vzájomne podliezali nielen ceny, ale aj náklady stavebnej výroby. Označil to za zlé a choré, lebo to vedie do záhuby firmy aj projekt, ktorý sa má realizovať.

Európska únia, okrem tlaku na liberálne nastavenie trhu, vydáva aj právne predpisy, ktoré majú zabezpečiť verejný záujem – ochranu životov a zdravia ľudí a majetku. Nariadenie európskeho parlamentu a rady (EÚ) č. 305/2011 jednoznačne definuje základné požiadavky na stavby, ktoré sú štátne orgány v krajine povinné zabezpečiť. „*Stavby musia byť ako celok a vo svojich častiach vhodné na zamýšľané použitie, a to najmä vzhľadom na zdravie a bezpečnosť ľudí počas ich celého životného cyklu.*“ Medzi základné požiadavky na stavby patrí aj zabezpečenie mechanickej odolnosti a stability, bezpečnosť v prípade požiaru, bezpečnosť pri používaní a ďalšie. Je povinnosťou štátu zabezpečiť pre stavby spoľahlivosť a bezpečnosť predpísanú v normových predpisoch. Otázkou ostáva, ako a či to štát zabezpečuje?

V apríli 2011 v časopise Eurostav som v príspevku „*Za cenu trabanta nemôžeme očakávať mercedes!*“ povedal: „*Dúfajme, že tlak na nízku cenu nielen za projekt, ale hlavne tlak na nízku cenu realizácie stavby nebude tak vysoký, že stavebné konštrukcie začnú ohrozovať zdravie a životy ľudí a verejný majetok. Alebo až potom kompetentní pocho-*

pia, že stavby nie sú produkty, ktoré sa môžu ponechať len na voľnú reguláciu trhu.“ V roku 2012 sme mali na Slovensku štyri stavby, ktoré sa zrútili ešte pred kolaudáciou.

Dva týždne pred zlyhaním podpornej skruže mosta pri Kurimanoch s tragickými následkami som v rozhovore pre časopis ASB (vydavateľstva JAGA) v článku „*Zlá stavba sa nedá zahodiť ako pokazený jogurt!*“ označil za hlavnú príčinu nárastu nekvalitne realizovaných stavieb najmä nedostatočnú kontrolu zo strany štátu. „*Je úlohou štátu zabezpečiť, aby stavby poskytovali verejnosti príslušnú spoľahlivosť definovanú normami. Stavby sú produkty s návrhovou životnosťou niekoľko generácií, ktorých osud nemožno ponechať voľnej regulácii trhových požiadaviek. Za primeranú cenu dostanú zákazníci primeranú kvalitu. Tlak na čo najlacnejšiu konštrukciu však môže byť chybou s fatálnymi následkami. Keď vidíme, koľko stavieb má dnes problémy, je jasné, kam sa prepadáva spoľahlivosť stavebných konštrukcií vďaka tlaku na nízku cenu. Spoľahlivosť stavebných konštrukcií (pravdepodobnosť výskytu poruchy) je podľa noriem nastavená tak, že po roku štandardného užívania stavby by mohla mať problém jedna z milióna stavieb. Po 50-tich rokoch užívania bez dodatočného zosilňovania je pravdepodobnosť výskytu poruchy 1 : 10 000. Dnes sme svedkami potrebného zosilnenia mnohých stavieb nielen počas prvých rokov od odovzdania do užívania, ale stavby sa opravujú ešte pred kolaudáciou, či dokonca sa spevňujú spodné podlažia nedokončenej stavby, aby sa vôbec mohli postaviť ďalšie.*“

Na Slovensku je v legislatívnom konaní nový stavebný zákon. Po spomínaných haváriách stavieb, ktoré potvrdili naše predpovede, sa požiadavky stavebného zákona na kvalitu a kontrolu projektových prác a zhotovovania stavieb výrazne zmenili. Projekty budú spracovávať výhradne autorizované osoby s oprávnením na území Slovenska. Projekt nosných konštrukcií vyhradených stavieb bude vo verejnom záujme nezávisle kontrolovať „kontrolný statik“ (podobne ako v niektorých nemeckých krajinách „Prüfingenieur“). Pri zhotovovaní vyhradených stavieb bude hlavným stavbyvedúcim autorizovaná osoba, ktorá splní kvalifikačné predpoklady pre tieto stavby. Dodržiavanie projektu bude vo verejnom záujme sledovať nová kategória stavebno-technických dozorov, ktorí budú členmi komory ako autorizovaní stavební inžinieri. Navrhované zmeny počas zhotovovania bude schvaľovať autorizovaný stavebný inžinier – autor projektu – a navrhované zmeny projektu nosných konštrukcií bude overovať vo verejnom záujme „kontrolný statik“.

Pred nami stojí ťažká úloha: pokúsiť sa zabezpečiť vyššiu kvalitu projektov a vyššiu kvalitu stavieb. Úspešní budeme, len ak sa na Slovensku zmení niekoľko vecí, ktoré doteraz nefungovali: obstarávanie stavieb na základe kritérií primeranej kvality za primeranú cenu, prednostné preplatenie faktúr subdodávateľov (pr. Nemecko a Maďarsko), zavedenie honorárov s minimálnou a maximálnou cenou podobne ako je to v Nemecku a Taliansku, a samozrejme, musí sa zmeniť to najdôležitejšie – dodržiavanie zákona a vymožiteľnosť práva. Očakávam však aj lobistické tlaky tých najsilnejších, ktorí by konečne mali pochopiť, že takéto nastavenie, ktoré im nepatrne zvýši cenu projektu a zhotovenia stavby, chráni nielen širokú verejnosť, ale v prvom rade ich investície.

prof. Ing. Vladimír Benko, PhD.
predseda SKSI